

מראי מקומות - יבמות

נח.

מסוטה, הרי שם הנדון הוא אם קנוי לו ע"י חופה פסולה. וב', מה שהק' הריטב"א עצמו שם עליו, דהא משנה זו מיירי בחופה שלאחר קידושין, וא"כ איך מביאין ראי' לחופה בפנ"ע. וע' בר' אברהם מן ההר שג"כ הק' קו' זו, וביאר דכוונת הגמ' לומר דכמו בסוטה, דצריך להיות "אישה" כדי להשקותה, וסגי לזה חופה פסולה, ד"הוי כאילו בא עליה הואיל וייחדה, וקרינן בי' אישה, הכא נמי בהני חופות דפסולות, הואיל וייחדה הוי כאילו בא עליה לפסלה לעולם מן התרומה ולכהונה". (ומשמע מדבריו דאולי שייך לומר דבאמת אין החופה מהניא בסוטה לעשותה נשואה ממש, אלא דזה לא הי' כוונת הגמ', אלא אך ורק לעשותו ל"אישה", ולזה סגי חופה פסולה, וה"ה לענין תרומה, והכל משום דהוי כאילו בא עליה, אבל אין שייך כלל לדיני הקנין, ולא אכפת לן אם הי' קידושין מעיקרא או לא, ובדבריו ממילא מיושבת גם קו' הרמב"ן, דגם כאן אין הנדון לעשותה לנשואה, אלא לעשותו כאישה לענין השקאה, וא"כ שפיר יש להביא ראי' לתרומה.)

ד. ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל

הק' הריטב"א, אם קדמה שכיבת בועל לבעל, משמע דשוב בא עליה הבעל, וא"כ, למה לי קרא למעטה מהשקאת סוטה, הרי הבעל בא עליה באיסור, דכיון שקינא לה ונסתרה, אסור לבעול לה, וא"כ תיפוק לי' דפטורה מהשקאה כיון דאין האיש מנוקה מעון. ותי' דבאמת איירי דלא בא עליה בעלה כלל, והא דאמר' דקדמה שכיבת בועל לבעל, אין הביאור דאח"כ בא עליה הבעל, אלא דקדמה שכיבת הבעל למה שהי' צריך להיות בעילת הבעל, אבל באמת לא בא עליה, וא"כ שפיר מנוקה הוא מעוון.

ה. כגון שבא עליה ארוסה בבית אביה

ואף דגם זה אסור, אי"ז אלא איסור מדרבנן, וא"כ אף אי אמרי' דבשביל איסור דרבנן ג"כ אינו נחשב מנוקה מעוון, אבל עכ"פ יש לקיים פי' הקרא דהי' קודם האיסור דרבנן. אולם הק' האור שמח (אישות י' א) למה צריכה הגמ' לדחוק כן, ולומר פירוש דאינו קיים להלכה, לימא דקידשה בביאה, וא"כ משכחת לה דנסתרה כשהיא ארוסה, ומ"מ קדמה שכיבת בעל לשכיבת בועל, ומנוקה הוא מעוון [למאי דס"ל לנהרדעי דיכול לקדש בביאה היכא דהי' שידוכין]. ולכאו' יש להביא ראי' מכאן דס"ל לרמי בר חמא דביאה נישואין עושה, וא"כ אינה עוד ארוסה, וממילא הי' צריכה הגמ' לאוקמי' בבא עליה בבית אביה שלא לשם שום קנין. וכ' לדחות, דכיון דהא דצריך שתהא קדימת שכיבת הבעל לשכיבת הבעל הוא משום דכתיב מבלעדי אישך, א"כ מסתבר דצריך להיות שהבעל בא עליה בביאה כזו דאם הבעל בעלה הי' אוסרה. וכ' לחדש דהשקאת מי

א. דלמא אידי דאמר ת"ק חופה, אמר איהו נמי חופה הק' הקרן אורה, לכאו' למסקנת הגמ', הת"ק ודאי חולק על רב, וס"ל דאין חופה לפסולות, וגם ר' ישמעאל י"ל דס"ל דאין חופה לפסולות, וא"כ לכאו' ק' לרב. וע"ש מש"כ לבאר איך יפרש רב להיחא ברייתא, ובאמת כ"ע ס"ל יש חופה לפסולות, ע"ש. וע' בערוך לנר שג"כ הק' כן, ואפי' אם ר' ישמעאל ס"ל כוותי', הו"ל לפסוק כת"ק. וכ' דלכן הביאה הגמ' המימרא דר' עמרם, שהביא ראי' לשי' רב ממתני', ולכן שפיר פסק רב כן, אפי' כנגד הת"ק של הברייתא.

ב. ואנהרינהו לעיינין ממתני' וכו' אמן שלא שטייתי וכו'

כ' הרמב"ן, "שמעת מינה בלא ספק דרב ושמואל לא לענין תרומה בלחוד פליגי אלא אף לכל דבר אישות פליגי... ולא הי' לו לרבנו הגדול להשמיטה, אלא כיון שלא הפריש בין אשה לאשה בכתובות כשכ' חופה קונה כולן במשמע". אולם ע' לחם משנה (אישות י' ב, מהדורא ב' בהוצאת ש. פרנקל) דהק' על הרמב"ם דפסק בהל' תרומות דיש חופה לפסולות, אבל פסק דחופת נדה לא מהניא, וכן הק' הר"ן בריש כתובות, דהא קיי"ל כרב שיש חופה לפסולות, וא"כ למה פסק הרמב"ם דחופת נדה לא מהניא. ועוד העיר הלח"מ, דלכאו' הרמב"ם ביאר הסוגיא דיש חופה לפסולות כפרש"י, וא"כ לכאו' צריך לומר דרב ושמואל סברי כר' הונא דחופה קונה, וכמש"כ תוס'. וק', שהרי הרמב"ם פסק דחופה אינה קונה. ועוד, ק' לומר דרב ושמואל אמרי שלא אליבא דהלכתא. ולכן ביאר הלח"מ, דס"ל להרמב"ם דודאי נח' רב ושמואל אליבא דהלכתא, ואף דלא קיי"ל כר' הונא, זהו רק לענין קנין, דכדי לקנותה, ודאי לא מהני חופה גרידא בלא קידושין. אבל לענין לפוסלה מתרומה, בזה ס"ל לרב ושמואל דשייך לפוסלה ע"י חופה גרידא, ובזה נח' רב ושמואל אם יש חופה לפסולות או לא. וא"כ, מיושבת קו' הר"ן, דרב ושמואל מעולם לא דברו לענין חופה פסולה לאחר קידושין אם מהניא למעשה לקנותה, ושפיר יכול הרמב"ם לפסוק דחופת נדה לא קונה. אבל לפ"ז ק' קושיית הרמב"ן, דאיך שייך לומר דרב ושמואל לא נח' אלא לענין פסול תרומה, הרי הגמ' רוצה להביא ראי' לרב מהא דחופה קונה בסוטה האסורה לו, וזהו לענין הקנין גופא, ולא לענין אכילת תרומה, וצ"ע.

ג. ואנהרינהו לעיינין ממתני' וכו'

הבאנו בדף נז: מה שפי' הריטב"א בשם רש"י, דהסוגיא דיש חופה לפסולות היינו חופה בלא קידושין קודמת לו, ולא משום דחופה קונה, אלא משום דכיון דנתקרבה לביאה פסולה, קנסוה רבנן שלא תאכל בתרומה. ולכאו' יש להק' ע"ז ב' קושיות, א', מה שהק' הרמב"ן שהבאנו לעיל, דא"כ איך מביאין ראי'

מראי מקומות - יבמות

נח. (המשך)

ז. דכוותה גבי שומרת יבם כגון שבא

עליה יבם בבית חמי' וכו'

ע' בשו"ת רעק"א (קמא סי' ר"ו) שהביא מה שאמר חכם א', דשומרת יבם שזינתה פקע ממנה מצות יבום. וע' באחיעזר מה שדן בחי' זה של רעק"א ומה שהק' עליו. ובמשנת ר' אהרן (מילואים לסי' ט' אות ה') במכתב לר' חיים עוזר, הביא ראי' כנגד חי' זה של רעק"א מסוגיין. דהביא מה שהק' הגמ' מהמשנה דאמן שלא שטייתי שומרת יבם וכו', דכוותה גבי שומרת יבם וכו', ופרש"י דהקו' היא מהא דבעינן שכיבת בעל קודם שכיבת בועל, אבל בלא"ה הי' שייך להשקותה כשהיא שומרת יבם. אבל אם האמת כמש"כ רעק"א, דאם זינתה כשהיא שומרת יבם פקעה הזיקה, א"כ איך שייך השקאה, דעל הצד שנטמאה אינה זקוקה לו כלל והויא זרה אצלו, וא"כ ממ"נ לא זינתה על יבם שלה, דאם זינתה הרי אינה שומרת יבם שלו. וכמו כן כ' להוכיח מלשון הב' ברש"י, ע"ש.

וע"ע בשו"ת רעק"א (רכ"ב, י"ח) דכ' להביא ראי' מגמ' זו דאפי' היכא דבא עליה היבם ומפרש דאינו רוצה לקנותה, מ"מ קנאה בעל כרחו. דאי אמרי' דלא קנאה בעל כרחו, כמו שצידד ר' שלמה איגר בתשו' הקודמת לה, א"כ למה לא אוקים הגמ' הא דשומרת יבם בבא עליה בבית חמיה, אלא דכיוון שלא לקנותה, וא"כ אינה קונה, אע"כ דקנאה בעל כרחו.

סוטה הוא משום תחלת הביאה, ומשום דעל סוף ביאה לעולם אמרי' דיצרה תקפה, ואם הי' תחלת ביאה באונס אף דהסוף הוא ברצון אינה אסורה לבעלה, דאמרי' דיצרה תקפה ואנסה. וא"כ, כיון דקיי"ל דרך בסוף ביאה של ביאת קנין קנאה, א"כ יוצא דלא הי' "אישך" בתחלת ביאה, וא"כ לא קדמה שכיבת בעל לבעל בתחלת ביאה, וא"כ שפיר צריך לאוקמה כשבא עלי' אח"כ בבית אביה.

ז. דכוותה גבי שומרת יבם, שבא עלי' יבם בבית

חמי', שומרת יבם קרית לה, אשתו מעליא היא

הק' רעק"א, להשיטות הסוברים דבעינן עדים כדי לקיים היבום, א"כ מהי הקו', לוקמי' כגון שבא עליה בבית חמי' בלא עדים, וא"כ שפיר קדים שכיבת הבעל לשכיבת הבעל, הגם דעדיין שומרת יבם קרית לה [וע' בבניאור הגר"א (אה"ע קס"ו, ט') דאכן הביא ראי' שאי"צ עדים על ביאת יבום מכאן]. אבל כ' ע"ז דאין שייך לומר כן, דהא אם אין עדים לביאתו, א"כ אין מאמינים לו שבא עליה כדי להשקותה. אבל עדיין הק' דלוקמי' כגון דבא עלי' ב' פעמים, כל פעם בפני עד א', דזה לא מהני בעדי יבום, ולכאו' מהני להיות עדי זנות. אבל כ' דאולי יש לדון בזה, דאולי עדים כדי להשקותה נחשבים עדי נפשות, ובעדי נפשות עדות מיוחדת לא מהני.